

1718

1^{a. d.} Bucer, Janus Fridericus : De feudi consolidatione
temporaria . 7 2 Sept. 1718 & 1752.

2. Berli, Petrus : De praemiis nuntiorum vulgo
Dorthen. Bernd 2 Sept.

3. Ewsti, J. R. septem : De juris incertitudine

4. Feuerlinus, Dresden Wilhelmus : De obligatione factorum
intra infirma extortorum

5. Fichtnerus, Joh. Georgius : De jactura pretii

6^{a. d.} Fickarum, Ephraim : De regula juris Gemmae
Kauf geht vor Niecht. 2 Sept. 1718 & 1752.

7^{a. d.} c. Hilobrandt, Harsen : De equo sequente et
et alia scribita destinata atque de equo equestri
et fureto 2 Sept. 1718 & 1752 & 1749

8. Hoffmannus, Conradus Maursetus : De sole recep.
litin. occiduo 1318 2 v. m. e. Donat

9^a 26 Rinck, Eustachius Yellis : De speciebus lexonico
forte jur. Sax. communis velis omni Saxonum
Sprügel. 2 Gutt. 1716 & 1726

10. Wölcker, Lazarus Cordeus : De privilegiis ordi.
ni et parochiarum.

A.

v.

1

J. S. num. 38.

7. 7. 1718. 5

7

276

DISSERTATIO JURIDICA
DE

JVSTITIA PRETII,

QVAM

PRÆSIDE

DOMINO JOH. GEORGIO
FICHTNERO,

JCTO,

ILLVSTRIS REIPVBL. NORIC. CONSILIARIO,
PANDECT. PROF. PVBL. NEC NON FACVLT.
JVRID. H. T. DECANO,

DN. PATRONO ET PRÆCEPTORE SVO
AETATEM DEVENERANDO,

IN

ORDINE CIRCVLARI

AD D. DECEMBR. A. R. S. clō Is cc XVIII.

PVBLICAE DISQVVSITIONI
SVBIIICIT

AVTOR RESPONSVRVS

FRANCISCVS BERNHARDVS *Panzer /*
SVLZBACO-PALATINVS.

ALTDORFII NORIC.

LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERL

1718

en /
getz
rn.
et /
on.
sp.
r
nc.

DISSECTIO JURIDICA
DE
JUSTITIA PRAEII
DOMINO JOHANNI GEORGIO
LICHTNERO
MAGISTRO
FRANCKENBERGII
MAGISTRO
LIBRIS ARCADESIS

§. I.

Si quis generali exceperit intellectu Dogma illud, quod Juris Interpretibus est vulgatissimum : Licere scil. in contractu emtionis & venditionis contrahentibus naturaliter se invicem circumscribere & circumvenire *l. 16. §. pen. ff. de Minor. l. 22. §. ult. ff. Locati. l. 8. C. de rescind. vend. l. 3. pr. ff. ad L. Falcidiam.* Sane verendum est, ne is magno se involvat errore & graviter impingat in monitum D. Apostoli Pauli : Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus, *ad Thessal. c. 4. v. 6.* Item Injusti, veluti qui damnum inferunt fratribus, Regni Dei haereditatem non consequentur. *1. Corinth. 6. v. 8. & 9.* cum quo convenit istud *Levit. :* Quando vendes quidpiam civi tuo vel enes ab eo, non contristes fratrem tuum, *cap. 25. v. 14.* Nec etiam Jus nostrum (quod est ars boni & aequi definiente Jcto Celso *in l. 1. pr. ff. de Just. & Jure.*) dolum fraudemque in contractibus admittit, quin potius nil quicquam magis, quam dolum & malevolam deceptionem averfatur, *l. 3. §. ult. ff. pro socio. l. 7. pr. ff. de dolo malo. l. 36. ff. de Verb. Obl. ed quod contrariatur Juris nostri praecepto, quod alterum laedere prohibet §. 3. Inst. de Just. & Jure. l. 10. §. 1. ff. eod. & non solum contra Justitiam commutati-*

A 2

vam,

vam, quae aequitatem, in re & pretio exigit, docente Aristotele *Lib. 5. Eth. c. 5. & 1. Polit. cap. 6.* sed etiam contra ipsam naturam est, quoniam cum alterius damno & iactura fieri locupletiorum. *l. 14. ff. de Condiēt. Ind. l. 6. in fin. ff. de Jure dot. l. 206. ff. de Reg. Jur. c. 48. de R. J. in 6.*

§. II.

His jam praelibatis per se satis apparet, quod ista circumveniendi licentia, nequaquam ex Jure (quod semper bonum & aequum est, semperque in contractibus, exclusa omni circumscriptione dolosa, aequalitatis normam exigit,) proficiscatur, adeoque praedictum Dogma, non ita nude & crude, sed sano sensu, & quidem sicuti recte B. Lauterb. interpretatur, ita accipiendum sit: In pretio vulgari emtionis & venditionis naturaliter (hoc est, non jure naturae, cujus est justitia commutativa, quae exigit aequalitatem secundum proportionem arithmeticam, in ipsa rei veritate, *l. 49. ff. de solut.* sed jure Gentium, seu moribus commerciorum, rerum, & hominum natura & conditione non aliter ferente, vid. Grot. de *J. B. & P. lib. 2. c. 12. n. 26.* Dinner. in *tract. de just. rer. pret. defin. quaest. 1.* Lugo de *J. & J. Diss. 26. sect. 6. n. 82.*) licere (h. e. vel conniventibus oculis permissi, eo sensu, quo Concubinatus extra legis poenam & licita consuetudo dicitur, *l. 3. §. 1. ff. de Concub. l. 5. C. ad Sctum Orfic. can. 4. & 5. diff. 34.* sed propterea non datur jus illud omnino licite agendi. vid. Grot. de *J. B. & P. l. 1. c. 1. n. 17.*) contrahentibus se circumvenire *επιτροπή*, negotiative, & sine proposito fallendi, quando venditor ignorans majus statuit, vel sciens quoque, sed non animo decipiendi. *Nov. 97. c. 1. l. 8. C. de resc. vend. conf. Franzk. h. t. n. 232.* ubi dogma illud de ea circumventionem intelligendum esse ait, quae citra dolum, & fraudulentum contrahentium consilium, aut grandem iacturam

ram

ram reipsâ & incuriâ ipsorum contingit, quae ut licita habeatur, aequitas pariter & ratio naturalis exposcit. Nec siquidem sine contractibus magis humana societas poterit conservari, quam si esum potumque ei subtraxeris. arg. l. 1. ff. de contrah. emt. vend. Ast circumventionem illam si sustuleris, contractuum vigorem, & commerciorum frequentiam ut tollas, adeoque civilem societatem perturbes necesse est. Quotusquisque enim, si exacta ista ac mathematica pretii aequalitas ita anxie & scrupulosè observanda foret, contractus iniret aut commercia frequentaret? Quis facile rem suam per emtionis & venditionis contractum communicaret, si paulo majori, vel viliori pretio, emtionem protinus rescindendam diceret? Hic etenim omnium est animus, vili emere, care vendere: cum emtor quidem vilius comparandi, venditor verò carius distrahendi voto semper tangantur, vid. omnino l. 8. ibi: *Et quod emtor viliore comparandi Et C. de rescin. vend.* Unde & de Jure Canonico contractus, in quo deceptio infra dimidium justii pretii intervenit, toleratur. cap. 3. X. de emt. vend. Et merito sanè. Alias namque nulla conventio securitatem praestaret, neque ullius litium finis esset: quod Jura maxime abhorrent, & execrantur, l. 6. ff. de Except. rei judic. l. 4. §. 1. ff. de alienat. jud. mut. caus. fact. l. 21. in f. ff. de reb. cred. l. 1. §. 10. ff. de Nov. oper. nunciat. l. 13. pr. C. de judic. pr. inst. de pœn. tem. litigant.

§. III.

Caeteroquin si dolus intervenerit, tantum abest, circumventioni contrahentium dari locum, vel negotium subsistere, ut vel ipso jure nullus habeatur contractus, si dolus ei causam dederit. l. 7. §. 1. ff. de dolo malo. Gail. l. 2. obs. 2. n. 6. vel ex eodem contractu decepto succurratur, si dolus saltem intervenerit. l. 11. §. 5. Et l. 13.

§. 4. ff. de act. emt. Quin & dolum in contractu emtionis venditionis Jura adeo detestantur, ut ob praesumptam etiam fraudem, quando scil. emtor vel venditor laesionem ultra dimidium docere adnititur, contractus per novum istud, ad emtionem venditionem praecisè restringendum Remedium l. 2. C. & resc. vend. rescindatur. Probant ergo Jcti id solummodo lucrum, quod quis cautius avidiusque in contrahendo, jure suo captat. Hoc enim, utut maxime lex circumscriptionem appellitet, d. l. 16. §. pen. ff. de minorib. attamen non nisi dolus est bonus sive solertia quaedam oeconomica, quae à fraude multum abest; & si rem exactius perpendamus, dogma istud Jctorum, quod circumventionem in contractu emtionis venditionis admittit, nequaquam ad forum interius Juris Divini seu conscientiae (ubi omnis circumventio illicita & peccatum involvere videtur) extendi, sed potius ad forum exterius Juris civilis, & quidem ita restringi debet: ut Lex civilis hoc non fuadeat, sed quod conscientiiis hominum imperare non potest, hoc permittat, Bachov. ad Tr. V. r. D. 28. th. 2. l. d.

§. IV.

Quamvis autem de Jure civili ad emptionis & venditionis substantiam non requiratur, ut pretium justum sit, sed sufficiat, si illud fuerit conventum. l. 38. ff. de C. E. V. Attamen ad ejus Justitiam maxime pertinet, ut illud etiam sit justum & rei venditae aequale. Qua de causa, ut supra dictae in pretio circumscriptioni aliquis modus statuatur, per Imp. Dioclet. & Maxim. ad dimidium justipretii, illa restricta & cohibita est in l. 2. C. de Rescind. Vend. Cum vero non adeo sit expeditum, quodnam pretium justum sit & dici queat; idcirco nos non perdituros operam existimavimus, si thema hoc de Justitia pretii, scitu maxime necessarium, disputationis loco elaborare-

mus,

mus, & publico examini exhiberemus. Simpliciori autem via progressuris nobis visum fuit, primum omnium tradere aliqualem definitionem, quae, quantum fieri potest, summam ac naturam rei totius comprehendat. Haec autem ejusmodi esse poterit: Quod Justitia pretii nihil aliud sit, quam legitima proportio, quae est inter mercem seu rem vendendam, & pretium, quo illa aestimatur. Quae descriptio, ut rectius intelligatur, praenoscendum est, justum rei pretium duplex esse, aliud civile, aliud naturale. Civile, de quo prius sumus acturi, est, quod lege, publicove decreto per publicam potestatem à Magistratu taxatum & constitutum est. vid. Lauterb. in *Colleg. Theor. Pract. ad tit. ff. de contrah. emt. lib. 54. & 55.* ubi dicit, quod quamvis lege perpetua ubique valitura, omnium rerum pretia definiti non possint, (loca siquidem & tempora, multaeque aliae circumstantiae varietatem pretii adferunt. l. 63. §. f. ff. ad L. Falcid. l. 3. ff. *Quod cum eo qui in alien. pot.*) Attamen ne pretia, mercatorum atque negotiatorum arbitrio relinquuntur, qui saepe ab initio duplum vel triplum petunt, sicque ne illorum avaritia ac lucrandi cupiditas nimis extollatur, simpliciores vero decipiantur, utile & è re Reipublicae esse censetur, ut pro ratione locorum, temporum, vel aliarum circumstantiarum, Superiorum lege vel decreto, quarundam rerum pretia taxentur & determinentur, maxime verò illarum rerum, quae ad victum & necessarium amictum pertinent, & ad vitam humanam magis sunt necessariae. Major enim necessitas taxandi est in illis rebus, quibus homines in singulos dies indigent, & quarum rerum emtionem differre non possunt, donec pretia decrescant.

§. V.

Haecque eo magis obtinere, Ddres putant, ubi monopola metuuntur, & pauci sunt, qui vendunt. Nam non facile

facile quisquam dubitaverit, monopolia, quae uni aut paucis solis totam alicujus rei vendendae dant potestatem, regulariter in Republica esse perniciofa, multumque detrimenti plebeculae communi afferre, quippe ex quibus omnium rerum caritas in civitatem & regionem illicd erumpit. Herman. Lather. *de Censu Lib. 3. c. 14. n. 11.* Nam qui ita se gerunt in negotiatione sua, ut ad privatam & singularem venditionem omnia contrahant, tyrannidem exercent, privatorum utilitatem intervertendo atque opprimendo. Heresbach *de Republ. Christian. administr. cap. 16.* de quibus haec profert verba B. Luther. *in tract. von Kauf, Handlung und Bücher: Solche Kauff Leute thun gerade / als wären die Creaturen und Güter Gottes allein für sie geschaffen und gegeben / und als möchten sie dieselben denen andern nehmen / und setzen nach ihren Muthwillen &c.* Quae res causam dedit, ut jam dudum monopolia non solum interdita, sed etiam pragmatica sanctione cohibita fuerint, bonorum sc. confiscatione, & Banno Imperiali, veluti Imp. Zeno testatur in *l. un. C. de Monop.* qua lege omnes in Imperio negotiatores, Principes, Proceres, Urbes & Universitates tenentur, privilegiis omnibus hac parte ferè penitus abrogatis, Rec. Imp. Maximil. I. Imp. Colon. *de Anno 1512. §.* Und nachdem etwan grosse Geschäfte. Rec. Carol. V. Norimb. *de Anno 1524. §.* Item dieneil durch unsern Instruction &c. Rec. Spir. *de Anno 1592. §.* Nachdem die Monopolien. Rec. Aug. *de Anno 1530. §.* Und nachdem etwan / viele grosse Gesellschafte / & *de Anno 1548. Tit. Die Monopolia und schädliche Bürtäuffe &c.* Siquidem monopolia contra leges exercentes, omnia tentant, & explorant, quibus multitudinis opes ad se contrahant, dum collectis pecuniis alios vincunt, alios praeveniunt, alios exaucto rerum pretio deterrent ac soli emunt omnia, quae deinceps pro suo lubitu soli vendunt quam maximè, ut ex Bozero *l. de Stat. illustr. cap. 14.* refert Lather. *d. cap. 14. n. 19.*
§. VI. Quod

Quod autem Princeps vel Magistratus Politicus propter publicam utilitatem & necessitatem, frumenti, vini, cerevisiae, panis, carnis, lupuli, foeni, ligni, vel alterius cujuscunque rei ad victum necessariae vendendae, certum & justum pretium (quod contrahentes impune augere nequeunt) constituere possit, prorsus nullum est dubium: quoniam haec tota res, in aequali & justa Principis, alteriusve Magistratus ordinatione consistit, quam semper eò dirigi necessum est, ut publica necessitas, utilitasque commoditatibus privatis etiam jure admissis praefereatur. *l. un. §. pen. C. de caduc. tollend. ibique Bartol. Schurf. Cent. 2. Consil. 60. num. 9.* Est enim Magistratus officium, omnia ad subditorum utilitatem dirigere. *l. si quis 33. C. de inoff. Testament.* unde valet edictum, vel ordinatio Principis publicam utilitatem respiciens, etiamsi jus aliquod privati tollat. *l. 11. pr. ff. de Evict. l. 15. ff. de R. V. l. 13. §. 1. ff. comm. Præd. Cravetta Consil. 5. n. 4. P. 1. Decius Consil. 361. n. 8.* vel etiamsi illa ordinatio tendat contra proprium fiscum. *l. un. §. pen. C. de caduc. tollend. l. 10. ff. de Jure Fisci. Cravetta Consil. 9. n. 38.* Quodque hoc aequitatis justitiaeque ratio ipsa efflagitet, satis apparet ex textibus Juris, praecipuis ex *l. 1. §. 11. ff. de offic. praef. urb.* ubi Ulpianus ait: Curam omnis carnis, ut justo pretio praebear, ad curam praefecturae pertinere. Eodem facit *l. 2. pr. C. ut nemini liceat in coempt. spec. se excus.* ubi propter famis necessitatem, quispiam invitus frumenta sua, justo pretio, indigentibus vendere cogitur. Accedit huc textus in *l. 1. C. de Episcop. audient.* ubi Valentinianus & Valens rescribunt: Episcopalis providentiae esse, ne mercatores carius, quam par sit, merces suas vendant; est enim servandus modus in pretio, & Magistratus est officii, pauperes adjuvare. Arcadius quoque Jctus memi-

nit de Jure Episcoporum seu Inspectorum, qui praeerant
 pani, & ceteris venalibus rebus, ut sc. justo pretio vendē-
 rentur. *l. ult. §. 7. vers. Item Episcopi ff. de muner. & honor.*
 Similiter Arcadius & Honorius Impp. statuerunt, panem
 fiscalem atque ostiensem uno nummo distrahi, imposita
 poena etiam illis, qui pro majori pretio supplicare ausi
 fuissent. *l. un. C. Theod. de Pretio panis ostiensis Lib. 14. tit. 19.*
 Sic Impp. Honorius & Theodosius pretium certum pisci-
 bus vendendis imposuerunt. *l. un. C. Theod. de Pretio pisc.*
Lib. 14. tit. 20. Facit huc porro nobilissima Constitutio
 Imp. Friderici *Lib. 2. Feud. tit. 27. §. 4.* ibi: Post natale S.
 Mariae, unusquisque Comes septem boni testimonii vi-
 ros sibi deligat, & de quolibet Provincia cum ipsis sagaci-
 ter disponat: & quanto pretio secundum qualitatem tem-
 poris sit annona vendenda, utiliter provideat. Quicum-
 que contra deliberationem ipsius, intra anni terminum,
 altius modium & carius vendere praesumpserit, tanquam
 violator pacis habeatur, & totidem viginti libras Comitū
 exsolvat, quanti modios sive maldios altius vendidisse
 convictus fuerit.

§. VII.

Quemadmodum ergo hae Leges atque Constitutio-
 nes, hanc certi & justii pretii quoad emenda victualia
 constituendi potestatem Magistratui non obscure con-
 cedunt & indulgent. Hinc etiam quotidiana satis docet
 experientia, in bene constitutis Rebus publicis, harum
 rerum pretia publicari sub comminatione multa pecu-
 niariae transgressoribus infligendae, & aerario vindican-
 dae, vulgo öffentliche Taxa. vid. Casp. Klock. *de Aerar.*
lib. 2. cap. 112. num. 1. ibique B. D. Christoph. Peller. in
Obs. & Add. cujus verba huc maxime facientia integra
 transcribere, quam mutilate allegare maluimus: Ut
 constituto (scribit Ille) illo certo pretio, juxta Horatii
lib. 1.

lib. 1. Sermon. Satyr. 1. verba:

*Panis ematur, olus, vini sextarius, adde
Quae humana sibi doleat natura negatis.*

Si verò unquam, mehercle tunc hujusmodi certae taxae, a Magistratu constituendae, necessariae omnino sunt, cum valor monetarum mutatur. Sic prudentissimi Reipublicae Norimbergensis Patres, cum Anno 1622. d. 14. Junii per publicum Edictum thaleri valor à florenis X, ad florenos tres atque crucigeros xv. redactus confirmaretur, insimul determinata rerum pretia constituerunt; atque ut verba sonant: Weiln der Zweck dieses Edicts vornemlich dahin gehet / wie durch solche Verbesserung der Münzen / und Abschaffung der Ringháltigen / auch der übermäßigen unerhörten Zheurung / nechst GOTTES Hülff / in etwas nach Gelegenheit / der schweren Läuften und Zeiten / Raht geschafft / und demnach alle Waaren / Victualien und Feilschafften / in sonderbáhrlichen empfindlichen Abschlag kommen / und gebracht werden mögen / dergestalt / damit insgemein fast jedes ein zwey Drittel / nach Proport des Münz-Falls / und nach Beschaffenheit der Sachen / wolfeiler / als dasjenige / was man durch Mißbrauch der Thaler / und deren übermäßigen Steigerung / umb zehen Gulden bißhero verkauft / hinsüro um drey Gulden / funffzeihen Kreuzer / und also wiederum um einen Thaler erhandelt werden máge: Als haben wir / in Krafft tragenden Oberkeitlichen Amts uns einen gewissen Tax (so weit bey diesen höchst beschwerlichen Kriegs-Läuften / immer darmit zu Diesennmal auszulangen gewesen) verglichen / und selbige zu dem End in öffentlichen Druck bringen lassen / damit ein jeder zu selben gelangen / auch im Kauffen und Verkauffen sich darnach eigentlich richten könne: Dann solte jemand solche Ordnung vorsetzlich brechen / oder des Fürkauffs sich freventlich bestleißigen / derselbe soll / er sey gleich Kauffer oder Verkäufer / das erstemahl um

um das doppelte des Preis oder Waaren / das andermal um das dritfache gestrafft / und das drittemal / als ein Verächter guter Ordnung / und der Obrigkeit / und einer ernstlichen Leibs- Straffe belegt werden / &c. &c. Cum verò ordinationi huic adhuc tamen refractarii minus parerent, certum quoddam officium constitutum, cui executio Decretorum nomine Magistratus Anno 1622. demandata fuit; Taxa verò ipsa sive certum pretium rerum vendibilium & mercedis operariorum iterum Anno 1623. d. ix. Sept. & dein saepius per publica decreta renovata legitur; atque hodie adhuc & frumento & carnibus, & cerevisiae, & smegmati, aliisque rebus pretium justum, antequam vendantur, constituitur, ultra quod nemini vendere, nisi poenam incurrere velit, licet.

§. VIII.

Praedicta autem procedunt maxime, si vendentes & ementes subditi ejusdem Magistratus fuerint. Inter illos enim, tempore cumprimis necessitatis, velexigente publica utilitate, tale justum pretium non immerito constituitur. c. 1. ibique Canonistae *de Emt. vend. l. 2. §. 2. in fin. ff. de L. Rhod. de jact. Covarruv. Resol. lib. 3. tom. 2. c. 14. n. 6. per tot.* Quod tamen etiam Extranei & forenses, qui res vituales ad communem usum hominum necessarias venales exposuerunt, cogi possint justo pretio à magistratu taxato vendere, statuit Pfeil. *Consil. 190. num. 7.* ibi: Des aber unangesehen acht ich für Recht / daß im Fall der Eheurung und Nothdurfft / eines jeden Landes und Orts Herrschafft / aus Krafft der Obrigkeit Macht hab / nicht allein ihren Untersassen / sondern auch fremden Leuten / so Getreidich haben / und damit durch ihre Herrschafft handeln wollen / und in demselben begriffen werden / zu gebieten / und sie dahin zu halten / daß sie ihren und ihren Unterthanen zu ihrem Enthalt nicht bedürffen / umb ein redlich zimlich Geld / welches auch die Herrschafften zu setzen /

legen / verkauffen und zukommen lassen mögen. Nam tempore caritatis & penuriae non tantum pretium aequum statui potest iis, qui res ad victum pertinentes venum habent expositas, verum etiam compelli possunt, ut pretio tolerabili vendant, qui plus habent annonae, quam indigent, alias non vendituri per text. in *l. 1. §. 11.* & ibi Bart. *ff. de offic. Praef. urb. l. 1.* ibi notat. Paul. de Cast. *C. de Episcop. audient. l. 2. §. 7. ff. de mun. & hon.* In necessitate enim nihil cuiquam proprium est, sed omnia communicanda sunt, quemadmodum not. in *l. 2. §. 2. vers. inde inde agitatum. ff. ad L. Rhod. de jact.* Adeo ut & panem urgente fame subtrahens, à poena furti sit immunis. *c. si quis propter necessitatem. X. de furt. Bart. & Bald. in d. vers. inde agitatum;* Facit huc *c. discipulos. de consecr. dist. 5.* Quin & propter vitam tuam tuorumque conservandam non tantum offendentem sed & alium quemcunque, cui parcere sine periculo tuo non potes, offendere, rebusque privare natura legibusque concessum est. *L. 3. ff. de Just. & Jur. l. 3. C. ad L. Corn. de sic. cum similibus. Bart. & Dd. in d. l. 3. aliiq. loc. ibid. citat.* Multo igitur magis licebit cogere eos, qui annonam abundantiorē habent, ut tolerabili pretio vendant, ne subditi fame pereant. Praesertim cum ad hoc ipsum, ut vendant egentibus, ii, qui habent abundantius, charitatis vinculo sint adstricti, adeo ut denegantes homicidae reputentur, quod innumeris sacrarum litterarum testimoniis, adeoque etiam ratione naturali est perspicuum, facit *l. 4. ff. de lib. agnosc. add. Schneid. ad §. fin. Inst. de Emt. Vend. n. 8.* ubi statuit: quod quando quis exposuit rem venalem, tunc invitus quidem possit cogi, vendere justo pretio taxato a Iudice, verum insimul distinguit: Aut quis exposuit res venales, & tunc si sunt vituales ad communem usum hominum necessariae, ut carnes, frumenta, & similes, & cogitur justo pretio

tio taxato vendere. Si vero sunt aliae res, ut gemmae, vestes pretiosae: tunc regulariter quis compelli non potest, ut certo pretio vendat, cum quilibet in re sua sit moderator & arbiter. *l. 21. C. mandati.* Aut quis non exponit rem venalem, tunc nulla existente necessitate, etiam si sint res victuales, tamen non potest cogi vendere eas. Sed quando subest necessitas, tunc si habet abundantiam rerum victualium, possit à Magistratu compelli, ut justo pretio eas vendat, add. Bald. *in l. 1. C. de Episc. Audient.* ubi ait, quod tamen aliquis non cogatur tempore caritativae vendere frumenta, quando ipse pro se & familia sua sustentanda opus habet, quia ordinata charitas incipit a se ipsa *l. 6. C. de servit. & aqu.*

§. IX.

Sic porro non rarum est, quod Edictis publicis civibus vel incolis injungatur, ut si forsan vini, cerevisiae, carnis, panis, lupuli, frumenti vel alterius cujuscunque rei ad victum necessariae inopia oboriatur, frumentum, cerevisiam, lupulum, vinum, non forensibus aut extraneis, sed civibus & oppidanis justo pretio vendant; quae ipsa Edicta, quod Jure subsistant, & aequitati maxime consentanea sint, dubium non est. *l. 2. de Nundin. l. un. C. ut nemini liceat in emt. spec. si excus. l. 1. ibique Bachov. C. de Metall. L. 11.* Hancque sententiam communem & receptissimam esse testatur Vivius *in commun. opin. verb. vendere rem &c.* & in verbis: *Statutum prohibens &c.* Covarruv. *Resolut. Lib. 3. Tom. 2. cap. 14. n. 6.* confer. Roland. à Valle *Consil. 80. n. 15. part. 3.* ubi statuit: Rusticos & agricultores compelli posse, ut ad civitatem veniant & frumentum bonis conditionibus vendant, *L. 6. ff. de extraord. Crim. Bach. ad c. 1. X. de Emt. Vend. Petr. Surd. Tract. de Aliment. Tit. 4. privil. 94. num. 4.* conf. Bartol. *ad l. 6. ff. de Extr. Crim.* ubi statuit, quod etiam nobilis habens annonam

nonam

nam, possit tali tempore inuitus compelli ad vendendum, & iustus à superiore, si non obtemperaverit, puniri. arg. *cap. si quis propter necessitatem. X. de furtis.* per quem textum Doctores concludunt: Quod licet indigentibus non competat actio contra divites ad victualia communicanda, possint tamen implorare officium Judicis, ut eos compellat ad vendendum & communicandum pro justo pretio. Cumque etiam verbo victus contineantur vestes & habitatio. *l. 43. ff. de Verb. Sign.* idcirco Bald. *in l. 1. C. de Episc. audient.* rectè infert, quod Magistratus superior etiam possit certum & justum pretium statuere mercatoribus vendentibus pannum, & hospitia taxare, ut ultra pensionem à Magistratu statutam, Locatores non possint exigere à Conductoribus. vid. Abb. *ad c. 1. X. de furt.* ubi testatur, hoc Paduae factum esse. Wittebergae quoque per aliquot Viros sà Rectore Universitatis & Magistratu civium ad hoc deputatos, pensiones habitationum Anno 1540. taxatas fuisse testatur Schneidew. *ad §. ult. Inst. de Emt. Vend. n. 9.*

§. X.

Praeterea hic notandum, quod & extra necessitatem Magistratui liceat statuere, ne divites ultra certam quantitatem, & mensuram emant, quò & alii tantò facilius & commodius frumenta, aliaque ad usum vitae necessaria emere possint, sicuti in Civitatibus & Rebus publicis bene constitutis fieri videmus. Ita decidit Ang. *§. 4. Inst. de donat. Salicet. ad l. 1. C. de Episc. Audient.* Quae decisio maxime procedit contra Dardanarios, Propolas, Pantopolas, germ. die Vorkäufer / Aufkäufer / Korn. Juden / Stadt Wölffe / qui quotidie, ut annona carior fiat, ad privatum lucrum, in perniciem subditorum contrahunt. *l. 6. ff. de Extra. Crim. l. 2. ff. ad L. Jul. de Annon. & ingentem copiam frumentorum coemunt, eaque donec carius ven-*
di

di possint, detinent. Hocce enim genus hominum, quia omnipotentis Dei benignitati illudunt, & cum publico damno ditescunt, aboleri, eorumque immoderata lucrificandi cupido, gravius coerceri debet. *Can. non satis. dist. 86. Men. de Arbitr. Jud. quæst. cas. 389. lib. 2. cent. 4. per tot.* Quibus associantur & illi, qui in foro pretium plus aequo offerunt, ut vel aliis merces praeripiant, vel carius alii emere cogantur, nam & in crimen stellationis hujusmodi homines incidere notat Angel. *§. fin. Inst. de Act. & Schneidew. §. fin. n. 11. I. de Empt. Vend.*

§ XI.

Huic communissimæ & receptissimæ ex solidissimis urgentissimisque argumentis & rationibus sussultæ sententiæ non obstat, quod nemo invitus cogendus sit, rem certo pretio vendere vel emere. *l. 11. C. de Contr. Empt. l. 16. C. de Jure delib. l. 11. C. de Locat. l. 9. ff. de act. rer. amot. l. 9. C. de Judæis.* Invitus enim rem suam distrahere nemo cogitur, sine causa scilicet justa & probabili. At si probabilis & justa causa fuerit, utilitasve publica exegerit ad vendendam rem suam justo & definito pretio quisque compelli poterit. *arg. l. 2. ff. de nund. Petr. Aug. Morla in emptor. Jur. utr. part. 1. tit. 9. quæst. 1. n. 4.* Deinde etsi regulariter unicuique permissum sit, quasvis res suas, quanto quanto possit pretio distrahere: ita ut Magistratus in venditione rerum certum definire pretium nequeat: attamen regula isthaec officium suum perdit in frumento, vino, carne caeterisque rebus ad victum quotidianum summopere necessariis, in quibus certum justumque pretium, quod venditores egredi non possunt, Magistratus definire & potest & debet: Ratio differentiae cuilibet in promptu est: quoniam victualium usus, cum ad vitae sustentationem maximè pertineat, aliis rebus magis est necessarius: & proinde Reip. plurimum

munum interest, ut victualia singula, justo certoque pretio vendantur. Praeterea nullum nostrae decisioni periculum creat, *l. fin. §. 1. ff. ad L. Jul. de ann.* ubi scriptum est: non esse Ordini cujusque civitatis pretium grani, quod invehitur, statuere. Nam licet in hac l. jus statuendi certum justumque pretium grani vel frumenti, denegari videatur. Decurionibus civitatum: cum eorum potestas & officium non adeo amplum sit, ut ad hanc etiam victualium curam pertineat: interim tamen ex aliis legibus supra memoratis patescit, praefecto urbi aliisque majoribus Magistratibus competere potestatem constituendi pretia certa & justa in rebus, ad quotidianum victum necessariis vendendis. Denique nihil adversatur, *l. 16. §. 4. ff. de Minor.* ubi dicitur in pretio emtionis & venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumvenire. Etenim eo demum casu, quo certum justumque pretium à Magistratu non est constitutum, contrahentibus in pretio se circumvenire licet: dummodo haec circumventio absque dolo & fraude fiat. Ceterum ubi Magistratus publica auctoritate certum justumque victualium venalium pretium constituit, minimè contrahentibus, pretium istud egrediendo circumventionem inducere permittitur. Quamobrem meritò concludendum est: Quod in frumento, vino, ceterisque victualibus distrahendis certum & justum pretium Magistratus definire & constituere possit & debeat.

§. XII.

Haecenus de Justitia pretii legalis sive civilis: sequitur nunc Justitia pretii vulgaris, sive ejus, quod seclusa lege humana, ex rebus ipsis confurgit, & non ex unius curiosà levitate, sed communi hominum, tam prudentum quam aliorum aestimatione constituitur, nach den gewöhnlichen / und gemeinen Anschlag. In qua consideratur non
 non C tam

tam intrinseca rerum perfectio, (perfectiores enim sunt mures, muscæ, pulices & pediculi, quoad perfectionem suam physicam substantialem tanquam animatae, quam inanimatae, & tamen nihil aestimantur) quam utilitas in ordine ad usus humanos. Ad hoc igitur pretium vulgare quod attinet, melioris perspicuitatis causa, distinguendum erit inter res mobiles & immobiles, & quæ his æquiparantur res incorporales. Quod si igitur quaestio est de rebus mobilibus, earum pretium vulgare illud est, quanti res vendi potest homini scienti conditionem ejus, scilicet: quanti vendi potest communiter & in universum in loco publico, l. 18. §. ult. ff. de mort. caus. donat. Brunnem. in l. 4. ff. de Condict. furtiv. n. 7. Et in l. 63. §. 1. ff. ad L. Falcid. n. 2. Et si in foro publico ejusmodi res vendi non consueverunt, inspiciatur, quanti vendi possunt in eo loco, vel ea regione. Caepol. tract. de simulat. Contr. praesumpt. 2. n. 59. Et si in foro vel in illo loco diversis pretiis venderentur, media via est eligenda. Caepol. d. l. n. 59. Ita tamen ut attendatur, quanti res pluribus diebus, non uni duntaxat, nec una die vel uno momento vendi possit. l. 63. in fin. ff. ad L. Falcid. Et quanti communiter vendi potest à non existente in egestate nec in aliqua necessitate, vel levitate, nec in aliqua nimia affectione, commoditate. Caep. c. l. n. 58. & quidem tempore contractus, non unico duntaxat die contractus, sed quanti vendi potest illa die, & ante & post, per multos dies, & quidem in loco publico, non quanti domi in propriis aedibus vel à singulis personis, vid. Brunnem. ad l. 63. §. 1. ff. ad L. Falcid. & ad l. 12. C. de Erogat. milit. ann. n. 1. ubi dicit, quod quantum frumentum, vel aliae res mobiles venales valent, nunquam debeat inspicere, nisi in loco publici fori, & quantum ibi vendi potest, & ideo si potest vendi multo plus, vel multo minus extra forum,

non

non debeamus illum locum inspicere, sed aestimationem
semper considerare secundum locum publici fori, prout
etiam respici debet locus publici fori, ubi res venditur,
non pretium loci, de quo est vendens. Brunn. *cit. loc.*

Quodsi vero quaestio occurrat de rebus immobi-
libus, tunc via proxima deveniendi ad earum justum
pretium est subhastatio. Quoniam ubi legalis subhastati-
onis est servata solemnitas, non potest quis conqueri de
injustitia & deceptione pretii, sed res tanti esse dicitur,
quanti publicè vendi potest. *l. 1. §. 15. ff. ad Sc. Trebell.*
l. 18. §. 3. ff. de mort. caus. donat. justumque pretium, non
ex privata alicujus affectione nec utilitate singulorum,
sed communi hominum opinione aestimandum est. *l. 33.*
ff. ad L. Aquil. l. 63. ff. ad L. Falcid. Ex communi autem
opinionem justum pretium melius sciri non potest, quam
quod publicè facta venditione constitutum reperitur. *l. 5.*
§. 4. ff. de Aut. Tutor. nec ulla de justo pretio probabilior te-
statio est, quam si testis eam dicti sui rationem asserat,
quod si res publice vendita fuisset, tanti vendi potuisset,
ut ita testificetur non de sua sed communi opinione. An-
ton. Faber. *in suo Cod. Lib. 4. Tit. de resc. vend. def. 4. n. 7.*
Dubitant quidem aliqui, an ex subhastatione justum pre-
tium elici possit, præprimis quia rei aestimatio saepius à
licitatoribus minuitur, & quia effluxo subhastationis tem-
pore, si alius non plus obtulit, sequitur adjudicatio, et-
iamsi verum & justum rei pretium haud probetur. Un-
de etiam ob periculum laesionis, subhastatione etiam fa-
cta, admittitur remedium, *l. 2. C. de resc. vendit.* si vel fraus
aut singularis ambitio & gratia intervenerit, vel si mani-
feste enormis laesio apparuerit Carpzov. *P. 2. C. 34. def. 14.*
Struv. *S. J. C. Ex. 23. th. 90.* Quae rescissio permittenda
non foret, si ex tali venditione justum pretium firmiter
colligi

colligi posset. Verum enim vero. quicquid sit, ob usum commerciorum ac utilitatem publicam, quo creditoribus ex rebus ita distractis citius fatis fieri possit, tale pretium praesumptione Juris, pro justo ac communi habetur, donec aliud probetur, licet ea quandoque revera talis non sit.

§. XIV.

Quod si vero bona immobilia sint ejus qualitatis, ut subhastari non possint, vel subhastata non inveniuntorem, ob tergiversationem forte debitorum, qui dolo faciunt, ne reperiatur, vel etiam licitatores ipsi per se sint nimis delicati, nec offerant justum pretium, Matth. Coler. *de Proceff. Execut. p. 3. c. 9. n. 114.* tunc iudex ex officio de justo rerum immobilium pretio se informare, easque aestimare, aut si ipse aestimationi vacare nequit, tunc peritos & juratos in arte assumere, & per eos justum pretium exquirere debet. Coler. *c. l. n. 15.* Hi vero rerum circumstantias & qualitates probe & diligenter considerare debent, quoniam modica probabilitas valorem variat, & verum & justum rei pretium suggerit. Joh. Nider. *Tract. de Contract. Mercat. cap. 2. n. 13.* Cravett. *Conf. 45. n. 9. L. 7.* In genere autem aestimatur rei alicujus immobilis justum pretium, ex reddituum seu fructuum quantitate, & ipsius mercis seu rei qualitate, *l. 16. C. de resc. vend. l. 13.* ubi dicitur, quod res tantum valeat, quantum de fructibus respondet *ff. de reb. eor. qui sub Tut. l. 92.* ibi: excusso pretio secundum reddituum. *ff. de Legat. 1.* Fabian. *de Monte de emt. vend. quaest. 8. pr. n. 25.* Quod & Aristoteles innuit *Lib. 5. Eth. 7.* dum scribit: Non ab ipsa natura rei, sed ab usu earum aequalitatem desumi, quam nummus mediatur. *Conf. Covarruv. Lib. 2. variar. Resolut. 3. num. 4.*

§. XV. Quod

justi pretii rerum & reddituum. Idcirco huic difficultati expediendae quoad redditus ipsos rectè statuunt Dd. quod ex quantitate fructuum unius anni computatio integralis justii pretii non constituatur, sed plurimum annorum simul conjunctorum requiratur, adeo ut ubertate unius anni sterilitas ceterorum compensetur. arg. l. 15. §. 4. ff. Locati. l. 8. C. Eodem. Coler. de Process. Execut. p. 3. c. 9. n. 148. & 149.

§. XVI.

Haec computatio autem ex libris rationum optime desumi potest, & quidem, si exinde proventus hujusmodi viginti vel plurimum annorum haberi potest, computatio tantò rectius fieri poterit; sin minus sufficient rationes duodecim, vel quoque interdum pauciorum annorum. Sic itaque in locis nostrae Germaniae, quando de aestimatione & pretio justo rerum immobiliarum agitur, tunc annui redditus in certa pecunia, item in certa mensura vel pondere consistentes separatim ponuntur, incerti autem *steigende und fallende Nutzungen* ita colliguntur, ut ex libris rationum, continentibus videlicet accepta & expensa per duodecim, item plures & pauciores annos, redigatur in unam summam quantitas omnium fructuum incertorum & variabilium de toto illo tempore, ultra sumtus & expensas in rebus factas residuorum, & summa ita redacta ex annis, quorum habentur Registra, dividatur deinceps per duodecim, & eum numerum annorum, super quot annis libri rationum fuerint examinati vel exhibiti, quodque inde provenit, conjungitur postea certis & invariabilibus redditibus, omnibus tamen aestimatis in pecunia pro communi sc. pretio, ita ut singuli annui redditus de quinque aestimentur in & pro centenis. Coler. c. tract. p. 3. d. c. 9. n. 153. Quod si autem hujusmodi libri rationum haberi nequeant, uti plerum-

plerumque apud privatos, de quorum praediis taxandis agitur, contingit; tunc aestimatores (quos ipsos juratos esse oportet de bene & legaliter exercendo officium suum circa mensurationem) se informare debent de quantitate annuorum fructuum praedii taxandi per Depositiones testium, maxime qui confinia praedia habent, & vel à partibus, vel à Judice ex officio nominantur, quia praesumuntur habere notitiam bonitatis intrinsecae fundi, facta collatione eorum agrorum ad fructus, quos ex suis praediis annuatim percipiunt, uti eleganter annotavit Panormit. *in cap. cauda. X. de Test. Coler. d. l. n. 136.*

Hi igitur taxatores post inspectionem fundi, habita inter se collatione & deliberatione, de justo rei pretio, quod ipsi credunt, debent facere relationem; ubi tamen sufficit eosdem super pretio saltem praesumptive concludere, eo tamen attento, quod (cum aestimatio rerum non comprehendatur sensu corporeo, sed iudicio intellectus) etiam testium depositio debeat constare per depositionem scientiae actui congruentem. Deponent itaque testes aut etiam aestimatores in materia nostra, de valore fundi per rationem scientiae, quod ipsimet similes fundos tanti ambitus in illis locis sitos tanti vendiderint, item quod tot fructus quotannis inde percipiuntur, sicut & ipsi ex suis fundis ejusdem magnitudinis ibidem tot fructus collegerint, & quod fructus communiter pro tanto pretio vendi & distrahi soleant. Debent enim rationes, quae hic à testibus exiguntur, esse concludentes, neque sufficiunt irrelevantes, v. g. si dicant rem tanti valoris esse, quia ipsi, si licuissent, tantum dedissent. Videntur enim vel ex affectione loqui, vel habere respectum ad suas privatas utilitates, aut saltem ignorare fundorum naturam. Pretia vero rerum, uti supra dictum, neque

ex affectione singulorum, neque ex utilitate eorumdem, sed ex communi hominum aestimatione constituuntur. *l. 64. pr. ff. ad L. Falcid.* & quanti eorumdem reperiunt. Unde justum rei pretium illud esse traditur, quod ex communi provinciae alicujus usu taxatum & definitum fuerit, & quod communiter daret enator, qui perfecte novit qualitatem & conditiones praedii, secus si ignoraret, Covarruv. *l. 3. var. resolut. cap. 10. n. 2.*

§. XVIII.

Tandem hic in genere notandum, quod cum fructuum & reddituum illorum ita indagatorum certa aestimatio ineunda sit, ut ad Capitale aliquod, secundum quod pretii praedii vendibilis constituendum est, perveniatur, in illo non sit respectus habendus ad tempus caritiae, ubi fruges sunt in magno pretio, vel ad tempus laudabilis fertilitatis, ubi prorsus in exiguo valore sunt, nec uti ab uno vel altero, qui illas sub finem anni, vel usque ad sequentem, caritiae causa, conservare solet, vendi possint. Hac enim ratione pretia praediorum nimium quantum excresecunt, sed vel tunc si fieri potest, varietas pretii à lapsu viginti aut plurium pauciorumque annorum pro re nata indaganda, & in summam, ut supra de ipsa frugum perceptione dictum est, inquirendum vel potius ad taxas communes provinciae, auf die gemeine Anschlag / deren man sich in Erbkauffen zu gebrauchen pfleget / attendendum sit, sicuti eleganter per exempla ostendit Coler. *c. l.*

§. XIX.

Hucusque egimus de fructuum quantitate, proximum nunc est, ut agamus, de rei vendibilis qualitate, & aliis circumstantiis, quae in causa sunt, ut pretium modo majus modo minus constituendum, & dehinc iterum probe attendendae veniunt. Est autem haec qualitas

litas vel intrinseca, & rei per naturam, aut etiam per hominum impositionem primordiale quasi cohaerens; vel extrinseca, illi contingenter accedens. Quoad priorem sc. quantitatem intrinsecam, varia sunt consideranda, & quidem, cum pretia praediorum, secundum varietatem & diversitatem regionum quam maximè varient, imprimis inspiciendus est situs rei, qui si sit bonus ad ferendos fructus, pretium sine dubio majus; sin sterilis vel periculosus v. g. fluminum exundationibus, aut hostium incurfionibus obnoxius, sine dubio minus constituitur. arg. l. 7. §. 7. l. 53. ff. de Haered. petit. Pinell. in l. 2. C. de Resc. Vend. p. 3. c. ult. num. 22. Koepen. quest. 44. n. 27. Item consideranda est qualitas boni aut mali vicini. Si quidem dubium non est, augeri pretium rei sitae penes bonum & commodum vicinum, & econtra minui propter malum vicinum. arg. l. 35. §. f. ibique Gothofred. lit. S. ff. de contrah. emt. vend. Gail. lib. 2. obs. 69. n. 20. Hinc Themistocles, referente Plutarcho in ejus vita, olim, cum distraheret aedes, per praeconem edici jussit: aedibus, quas auctioni subjiceret, bonum vicinum esse; & M. Port. Cato non immerito malum vicinum pestem esse dixit, de cujus incommodis vid. Columell. Lib. 1. de reb. rust. cap. 3. & Erasmi in Proverbiis: Aliquod malum propter vicinum malum &c. conf. Marc. Mantuan. sing. 7. n. 3. Porro ad hanc qualitatem pertinet rei libertas, quod facil. non habeat annexa onera, si enim fundus vel praedium nulla vel pauca aut parva habeat onera, longe pluris venit, quam ubi illa subsunt: onera siquidem aggravant rem, & inde partem pretii constituunt, l. 79. ff. de C. E. V. l. 6. §. fin. ff. de serv. export. Hinc est, quod bona allodialia semper sint majoris pretii quam feudalia, quae sunt concessa ob servitia domini. Coler. d. l. n. 123. Item
D
quam

quam bona emphyteutica, quae itidem multis oneribus sunt obnoxia, Caepoll. *de simul. contract. in 3. Cas. princ. praesumpt. 2. n. 61. sub fin.* unde & res retrovenditioni ex pacto subiecta, minoris est pretii, quia nemo est, qui non cupiat habere potius rem irrevocabiliter suam, quam revocabiliter, Menoch. *3. de praesumpt. 122. n. 9.* Pinell. *in 1. 2. C. de rescin. vend. p. 3. c. ult. n. 19. sub fin.*

§. XX.

Vidimus hucusque de intrinseca rerum qualitate: ordinis ratio jam nos ducit, ut nonnulla differamus etiam de rerum qualitate extrinseca; quae est vel vera vel putativa. Ad veram referri potest vitium litigii etiam saltem imminenter, quod enim res litigiosa longe minoris veniat, quam non litigiosa, tradunt communiter Dd. Covarruv. *Lib. 2. var. resol. c. 3. n. 4.* Coler. *c. l. n. 125.* Idem est, si non pure sed sub conditione, vel si saltem earum nudae possessiones sine proprietate fuerint venditae, arg. *l. 21. §. 2. ff. quod met. caus. l. 3. §. f. ff. uti possid.* Quibus omnibus casibus res minori pretio aestimandas esse, ipsa naturalis dictitat ratio, tum propter incertitudinem aequalium fructuum & proventuum percipiendorum, tum quod emtor re emta continuo & secure neque uti, neque ad alium transferre possit Frantzk. *Lib. 3. Res. 2. n. 43.*

§. XXI.

Putativam qualitatem extrinsecam Doctores dicunt praesumptam pretiositatem, quam Emptores pro ratione status sui varie considerare solent; vel propter rerum vendendarum, & emendarum raritates, ornatus, antiquitates, singulares voluptates aut quaslibet alias similes circumstantias. Hinc quotidie videmus, quod saepius alicujus gemmae ad ornatum tantum utilis, longe majus

pre-

pretium sit, quam ingentis copiae frumenti, vini, carniū, equorum, aliarumque rerum, quarum usus ex natura rei, hominibus utilior meliorque esse potest. Sic quoque accipitris ad aucupium bene affucti, canis ad venationem apti, majus esse solet pretium apud nobiles & venatores, rebus aliis majorem utilitatem humanae vitae praestantibus. Sic apud rei equestris studiosos, plus aestimatur equus generosus, quam alius ad agriculturam aptus, qui pluris aestimatur ab agricola. Sic Musici instrumenta musica plus aestimant, quam alias res, majorem utilitatem vitae humanae praestantes. De Japonensibus fertur, quod illi propter antiquitatis amorem magni aestiment res ferreas, testaceas & vetustate curiosas, quae apud nos nullius ferre sunt pretii. Aethiopes quoque jocalia longe pluris aestimare feruntur ipso auro, cujus copia apud ipsos peperit contemptum. Nos vero, de naturali auri praestantia melius edocti aliter sentimus. Ex his ergo exemplis patet, quod harum rerum pretium pro fundamento habeat, non tam praestantiam rei, quam generalem seu communem hominum affectionem & beneplacitum, quibus vel ad minus, vel ad majus pretium saepius inducuntur. Ziegler. *dissert. de Mohatr. lib. 38.* Ac propterea excusantur, qui pretiosa parvi emunt, in illis locis in quibus passim & communiter parvi emuntur.

§. XXII.

Denique notandum, quod etiam justii pretii constitutio varietur, per modum venditioni adjectum, ita scilicet ut minus sit, si res praesenti pecunia; majus vero, si ad certos terminos solvendum vendita sit. Hinc Mercatores qui in nundinis merces carius vendunt, pretio ad certum diem solvendo, quam si statim id numeraretur, haud

haud damnandos esse rectè statuit Covarruy. *lib. 2. resol.*
3. n. 6. quia dum in priori casu, venditor, qui praecise
 cogi potest ad tradendum, re. venditâ & pretio interim
 carere cogitur, inde non iniquum, ut dilatio illa solu-
 tionis pretii & carentia rei superpondio quodam quasi
 pensetur. Quod tamen posteriori casu secus est, ubi
 venditor pecuniâ solutâ & numeratâ statim pro sua ne-
 cessitate aut commoditate, quâ motus vendidit, uti po-
 test: Hinc etiam est, quod in jure is, qui citius solvit,
 plus solvere dicitur, & qui tardius, minus. *§. 34. Inst. de*
Actio. Item quod aliâ dies pars pretii putetur. *arg. l. 1.*
ff. de Edendo. conf. l. 66. ff. ad L. Falcid. l. 71. §. 4. l. 88.
§. ult. ff. eod. Quam assertionem tunc maximè procedere
 statuunt Ddres, quando Venditores merces suas non di-
 stracturi, sed in aliud tempus, quo plus valere possint,
 servaturi essent. *arg. cap. fin. de Usur.* Praeterea &
 aliae circumstantiae faciunt, ad varietatem justi pretii, &
 quidem vel ad augendum sterilitas vel multitudo emtorum
 plus uno quam alio tempore concurrentium, vel nimia
 indigentia rei, ut equi & arma tempore bellorum, nam
 quae rara, cara; vel major pecuniae copia. Quemad-
 modum etiam ad minuendum pretium faciunt inopia &
 paucitas emtorum, item copia & abundantia mercium,
 maximè si illae emtoribus fuerint oblatae, unde dicitur,
 ultraneas merces, quales sunt, quibus emtores quaerun-
 tur, vilescere pro tertia parte, *Molin. de J. & J. Diss. 358.*
n. 8. Hinc si res à proxenetis, praeconibus, aut mulieribus
 certis, quae in multis locis (ut illic quoque) Jus ven-
 dendi habent, venduntur, & in univèrsum, ubi vendito-
 res emtores quaerunt, res minoris aestimantur, quam
 quando ex manibus mercatorum comparantur: & licitè
 ita emuntur, modo vilitas non sit prorsus extraordina-
 ria

ria, sed ad commune pretium in illo modo consuetum proportionata; Tum quia peccatum non est expectare tempus, quo res venalis exponatur, ut vilius ematur, tum quia, dum eo modo venduntur res, censetur subesse defectus emtorum, quo supposito res, uti jam dictum, communiter vilescere solent & inde nec ita, ut à mercatoribus alias fieri consuevit, taxari possunt. Covarruv. lib. 2. resolut. 3. n. 5. conf. Molin. de J. & J. Diss. 348. pag. 392. Ubi & vilius pretium excusabile esse tradit, si à studioso vel alio aliquo abituro libri vel alia mobilia minoris emuntur. vid. Bonacin. Diss. 26. Sect. 4. n. 45.

§. XXIII.

Denique ad finem properantes, coronidis loco, hoc quasi in summa adhuc addimus: quod, cum ob has hucusque recensitas, & alias diversas hujusmodi circumstantias, itemque varias hominum opiniones plerumque ignoremus, quantus sit rerum valor justus, mathematicus, & quod pretium practice sit justum, quibusdam probabiliter v. g. 90. aliis 95. aliis 100. constituentibus; capropter Doctores latitudinem justii pretii vulgaris, intra quam Justitia non violetur, admittant, illudque triplex esse statuunt; nimirum summum, medium, & infimum. den höchsten Mittel und geringsten Anschlag Molin. c. tr. diss. 347. n. 4. Bonacin. c. l. quest. 2. part. 4. n. 1. Legislatores Romani, ne Respublica ex litium multitudine aliquid detrimenti caperet. l. f. pr. ff. pro Soc. non sine causa & ratione majorem latitudinem permiserunt. Etenim hi sicuti propter corruptam hominum naturam, non de omnibus actibus omnium & singularum virtutum providere, ita nec omnia vitia in materia Justitiae, circa quam maximè occupati fuerunt, vindicare potuerunt: cavere enim omnia vitia, non est omnium nec multorum,

rum, sed perfectorum. Fr. Suarez. *lib. 3. de Legibus. cap. 12. n. 11.* Sic itaque, licet in emtionibus venditionibus, exactissimam istam Arithmeticae proportionis symmetriam exercere, sibi proposuerint; verendum tamen erat, ne dum vitium unum vitare velent, in contrarium curerent, longaque gravioribus malis Reipublicae florentem statum implicarent. Arumaeus *disp. 1. ad L. 2. C. de Resc. Vend. in f.* praesertim cum rerum, uti supra dictum, certa & constans aestimatio dari nequeat, sed subinde diversis temporibus locisque & ex affectione quoque contrahentium variare soleat. Satius itaque putaverunt Legislatores civiles, nec minimam laesionem attendere, nec summam permittere, sed intra medium consistere h. e. circumventionem infra dimidium naturaliter factam tollerare. *l. 2. C. de Resc. Vend.* Notanter dictum est tollerare, non praecipere, nec invitare, sed injustam aestimationem, cujusque conscientiae (cujus stimuli exterioribus animadversionibus & diuturniores & graviores esse solent) relinquere, uti rectè observavit Frantz. *ad tit. ff. C. E. V. n. 248.* Atque haec pro instituti ratione levi penicillo delineasse, sufficiat.

S. D. G.

Wib

Wird gleich die ganze Welt um blosses Geld verschenkt;
 so läßt die Tugend doch sich nicht dafür verkauffen;
 Man muß nach ihrem Ziel in ihren Schrancken läuffen/
 Wie sich ein muntres Ross nach seinen Palmen lenckt.
 Wer nun die Tugend hat / den wird sie selbst zu Lohn/
 Du hast / Geehrter Freund! derselben Werth erfahren /
 Da deine Lust sich schon und ihre Früchte paaren /
 Da sie dich jeso küßt als ihren werthen Sohn.
 Die Ehre folget Dir schon auf dem Fasse nach:
 Die Pallas läßet sich in deinem Zimmer finden.
 Die Themis wird Dir bald die schönsten Kränze binden /
 So wird der Tugend Lohn an Dir gar tausendfach.

Dieses wollte zur schuldigen Gratulation aus ergebenem Gemüthe dem Herrn AUCTORI RESPONDENTI beysetzen

Caspar Zeinrich MUSAEUS, Kilonienfis, LL.C. Opponens.

Wer sich den Rechten ganz mit rechten Ernst ergeben/
 Der hat was herrliches zu seinem Zweck erwählt:
 Wer sich die Themis läßt stets vor den Augen schweben/
 Der wird mit guten Recht den Klugen zugeehrt.
 Du / mein geliebter Freund! hast dich gar wohl erwogen /
 Und auf die Rechte nur Dein scharffes Aug. gericht.
 Die Lieb zur Weisheit hat Dein muntres Herz gezogen /
 Daß Du Dich ihr mit Lust zu eigen gar verpflicht.
 Du bist bey Morgen-Liecht und auch bey Nacht geseßen;
 Deswegen hast Du es warhafftig weit gebracht.
 Du hast vor Fleiß auch oft des süßen Schlaffs vergessen /
 Und in der stillen Nacht mit Munterkeit gewacht.
 Fahr nur so fort / Du wirst ganz glücklich absolviren:
 Auf saure Mühe folget ein herrlich; grosser Lohn.
 Das Vaterland wird Dich mit Lorbeer-Kränzen pieren;
 Wie köstlich wird dann seyn die wohl-verdiente Cron.

Mit Diefen wenigen wollte dem Herrn AUCTORI RESPONDENTI wegen des herrlichen Speciminis seines Fleißes gratuliren Dessen ergebenster Freund

JOH. ERNESTUS BERNEGGER, J. U. St. Opponens.

Bo

Wo die Gerechtigkeit ihr Siegel nicht ausdrücket /
 Da ist der Tugend Glanz dem blaffen Monde gleich /
 Der Seegen wird zum Fluch / das Gut wird hingerücket /
 Wenn Themis Scepter nicht beschützt ihr Königreich.
 Nun da / Herz Panzer / heut auf den Catheder lehret
 Wie die Gerechtigkeit regier das Erden-Kund;
 So wird durch Dessen Fleiß die Tugend hoch geehret:
 Und der gelehrten Welt Sein werther Name kund.

*Dieses wollte dem Herrn Auctori, seinem werth-
 geschätzten Lands-Mann und Freunde zu
 Ehren / glückwünschend mit beysagen*

Georg Leonhard Meinel /
 SS. Theol. Stud.

Tu quoque conscendis Cathedram, Doctissime PANZER,
 Atque duas dotes, ingeniumque probas?
 Gratulor ex animo, & vota hæc calidissima fundo:
 Adspiret coepris Numen ubique Tuis.
 Perge, Tuis porro Studiis extendere famam,
 Sic Tuus in quævis sæcula vivet honor.

*Ita Nobilissimo, Doctissimoque DN. AUTORI
 RESPONDENTI, Musa exigua, mente in-
 tegerrima de pereximio hoc prolato erudi-
 tionis Specimine gratulatur*

JOHANNES LUDOVICUS CHRISTIANUS LEUTWEIN,
 Hohenloico-Waldenburgerensis, Med. Stud.

JOH. ERNESTUS BERNGGEL, P. U. S. G. H. N. H.

ULB Halle
005 361 168

3

G. S. Gum. 38.

7. 7. 1718, 5

7

DISSERTATIO JURIDICA
DE
JUSTITIA PRETII,

QVAM
PRAESIDE
DOMINO JOH. GEORGIO
FICHTNERO,

JCTO,
ILLVSTRIS REIPVBL. NORIC. CONSILIARIO,
PANDECT. PROF. PVBL. NEC NON FACVLT.
JVRID. H. T. DECANO,
DN. PATRONO ET PRAECEPTORE SVO
AETATEM DEVENERANDO,

IN
ORDINE CIRCVLARI
AD D. DECEMBR. A. R. S. cl^o Id^o cc XVIII.
PVBLICAE DISQVISITIONI
SVBICIT

AVTOR RESPONSVRVS
FRANCISCVS BERNHARDVS Panzer /
SVLZBACO-PALATINVS.

ALTDORFII NORIC.
LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERL

